04/12/2024

Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός: Ο μεγάλος Θεολόγος και Υμνογράφος της Εκκλησίας

/ Βίοι Αγίων

Οι μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας μας έβαλαν τη δική τους σφραγίδα ο καθένας στη διατύπωση της αποκαλυμμένης και σώζουσας αλήθειας. Είναι όντως θαυμαστό το γεγονός ότι ουδέποτε υπήρξε χρόνος στη δισχιλιόχρονη πορεία της Εκκλησίας μας να μην υπάρχουν Πατέρες και διδάσκαλοι, οι οποίοι εκφράζουν την αυτοσυνειδησία Της.

- **Γράφει ο Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος**

Μια από τις μεγάλες πατερικές μορφές υπήρξε και ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ο οποίος έζησε και έδρασε σε μια κρίσιμη εποχή για την Εκκλησία, όπου η εικονομαχία συγκλόνιζε τα θεμέλιά Της. Γεννήθηκε στη Δαμασκό της Συρίας περί το 645 από ευγενείς γονείς. Η πατρίδα του, όπως και όλη η Μ. Ανατολή βρισκόταν στην εξουσία των Αράβων κατακτητών. Ο πατέρας του Σέργιος ήταν υπουργός των οικονομικών του άραβα χαλίφη Αβδέλ Μελέκ του Α΄, φιλάνθρωπος και

προστάτης των χριστιανικών πληθυσμών από τις αυθαιρεσίες των Αγαρηνών. Τον γιό του Ιωάννη τον θεώρησε ως δώρο του Θεού. Φρόντισε να του δώσει ευσέβεια και μόρφωση. Διάλεξε ως δάσκαλό του έναν επιφανή άνδρα από την Ιταλία, τον μοναχό Κοσμά, τον οποίο έσωσε από θάνατο. Αυτός του δίδαξε θεολογία, φιλολογία, ρητορική, αστρονομία και μουσική. Μαζί του μεγάλωνε και σπούδαζε ο θετός αδελφός του Κοσμάς, τον οποίο υιοθέτησε η οικογένειά του λόγω ορφάνιας. Είναι ο κατοπινός μεγάλος ποιητής της Εκκλησίας μας, επίσκοπος Μαϊουμά Κοσμάς ο Μελωδός.

Όταν ολοκληρώθηκαν οι σπουδές των δύο νέων ο δάσκαλός τους μοναχός Κοσμάς ζήτησε την άδεια να αναχωρήσει για τη λαύρα του Αγίου Σάββα στην Παλαιστίνη, όπου κοιμήθηκε εν ειρήνη. Λίγο αργότερα κοιμήθηκαν και οι γονείς τους. Οι Σαρακηνοί εκτιμώντας τη μόρφωση του Ιωάννη του έδωσαν το αξίωμα του πατέρα του, παρά τη θέλησή του, διότι εκείνος ποθούσε τη μοναχική ζωή.

Το 726 ο εικονομάχος αυτοκράτορας του **Βυζαντίου Λέων Γ΄ Ίσαυρος (717-741)** προκάλεσε τη μεγάλη εικονομαχική έριδα, η οποία για εκατό και πλέον χρόνια συντάραξε την Εκκλησία, με αμέτρητους μάρτυρες και ομολογητές. Ο Ιωάννης ανάλαβε να υπερασπίσει την ορθόδοξη πίστη, στέλνοντας επιστολές στη Βασιλεύουσα, στηλίτευε την εικονομαχία ως φρικτή ασέβεια και αίρεση. Ο αυτοκράτορας εξαγριώθηκε και αποφάσισε να βάλλει ανθρώπους να τον συκοφαντήσουν στον άρχοντα των Σαρακηνών, προκειμένου να τον θανατώσει. Βρήκε έμπειρο καλλιγράφο, ο οποίος μιμήθηκε τον γραφικό χαρακτήρα του Ιωάννη, και έγραψε ψεύτικη επιστολή προς τον αυτοκράτορα, ότι δήθεν ζητούσε από αυτόν να απελευθερώσει τη Δαμασκό από τους Αγαρηνούς! Η επιστολή κοινοποιήθηκε στον Άραβα ηγεμόνα της Δαμασκού, ο οποίος πίστεψε στη συκοφαντία και συνέλαβε τον Ιωάννη. Διέταξε να του κόψουν το δεξί χέρι και να το κρεμάσουν στην αγορά για παραδειγματισμό. Ο Ιωάννης ζήτησε το χέρι του από τον ηγεμόνα και με θερμή προσευχή στο ναό του σπιτιού του, στην Παναγία έγινε το θαύμα, κώλυσε και αποκαταστάθηκε απόλυτα!

Το θαυμαστό αυτό γεγονός άλλαξε τη ζωή του. Πήρε τη μεγάλη απόφαση να πραγματοποιήσει το νεανικό του πόθο, να γίνει μοναχός. Απελευθέρωσε τους δούλους, που είχε κληρονομήσει από τους γονείς του, μοίρασε τη μεγάλη περιουσία του στους φτωχούς και αναχώρησε για τα Ιεροσόλυμα, τη Μονή του Αγίου Σάββα, όπου ντύθηκε το μοναχικό ένδυμα και άρχισε την άσκηση. Μια από τις ασκήσεις που του υπέβαλε ο ηγούμενος ήταν να σιωπά, να μη γράφει και να μην ψέλνει, μέχρι που είδε ο πνευματικός του σε όραμα την Θεοτόκο η Οποία του σύστησε να τον αφήσει να γράφει και να ψέλνει. Ο Ιωάννης άρχισε να γράφει τα σπουδαία θεολογικά του συγγράμματα και να συνθέτει εκκλησιαστικούς ύμνους

άφθαστου μεγαλείου.

Συνέγραψε το περίφημο θεολογικό έργο: ***«Έκδοσις Ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως»,*** το οποίο είναι η πρώτη συστηματική δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας μας. Επίσης συνέγραψε το ***«Βίο Βαρλαάμ και Ιωάσαφ»***, μια διδακτικότατη αγιολογική βιογραφία, ***«Διαλεκτικά», «Η Θεοτόκος», «Κατά Μανιχαίων»***, κλπ. Παράλληλα έδινε τιτάνιους αγώνες υπέρ των Ορθοδόξων, στηλιτεύοντας και αποκρούοντας με επιτυχία τους εικονομάχους. Ο άγιος Ιωάννης είναι ο κυριότερος υπερασπιστής του ορθοδόξου δόγματος κατά την πρώτη φάση της εικονομαχικής περιόδου. Η Σύνοδος του 787 (Ζ΄Οικουμενική Σύνοδος), στηρίχτηκε στην αντιρρητική διδασκαλία του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, αποκαθιστώντας την προσκύνηση των Ιερών Εικόνων.

Ταυτόχρονα συνέθετε τα χιλιάδες υμνογραφικά ποιήματα, τα οποία φέρουν την υπογραφή του, κανόνες, ιδιόμελα, προσόμοια, θεοτοκία, κ.α. σε Δεσποτικές, Θεομητορικές εορτές και μνήμες αγίων. **Ο άγιος Ιωάννης είναι ο δημιουργός του εκκλησιαστικού λειτουργικού βιβλίου της Οκτωήχου,** το οποίο περιέχει την υμνολογία των οκτώ ήχων. Έγραφε ο ίδιος τους ύμνους και τους μελωδούσε, διότι εκτός από ποιητής ήταν και άφθαστος μουσουργός. Είναι αυτός που εφεύρε την οκτώηχο και επινόησε την σημειογραφία της βυζαντινής μουσικής. Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα του υμνολογικού του έργου είναι οι θεσπέσιοι κανόνες του Πάσχα «Αναστάσεως ημέρα» και του ιαμβικού των Χριστουγέννων «Έσωσε λαόν θαυματουργών Δεσπότης». Για τούτο χαρακτηρίστηκε ως «χρυσορρόας ποταμός της Εκκλησίας». Μαζί με τον αυτάδελφό του, άγιο Κοσμά το Μελωδό, είναι οι κορυφαίοι υμνογράφοι της Εκκλησίας μας και συγκαταλέγονται στους μεγάλους ποιητές και μουσουργούς της παγκόσμιας ιστορίας.

Χωρίς να τη θέλησή του χειροτονήθηκε πρεσβύτερος για να υπηρετεί τις λειτουργικές ανάγκες της Μονής. Αφού έζησε με αρετή και αγιότητα, κοιμήθηκε σε ηλικία 104 ετών στις 4 Δεκεμβρίου του 749. Η μνήμη του εορτάζεται στις 4 Δεκεμβρίου.

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός ανήκει αναμφίβολα στους μεγάλους **Πατέρες της Εκκλησίας μας** και στους μεγάλες πνευματικές μορφές της ανθρωπότητας, ο οποίος έβαλε τη δική του σφραγίδα στη θεολογία και υμνογραφία της Εκκλησίας μας και στον παγκόσμιο πολιτισμό. Αυτές οι λαμπρές προσωπικότητες θα πρέπει να είναι και για μας τα φωτεινά ορόσημα, για να ξαναβρούμε το δρόμο της πνευματικής μας αναγέννησης.

Πηγή: Pemptousia.gr